

האם יש קשר בין ביקורת ממשל טראמפ על התנהלות ישראל ברצועת עזה ו"בעיות ההסברה" של ישראל?

03.08.2025 | זכי שלום | written by

בעיית ההסברה ? תמונת מצב

לכל אורך השנים מאז הקמת המדינה עולה שוב ושוב "בעיית ההסברה" של מדינת ישראל. לרבים בארץ יש מעין אמונה שאם רק נצליח להסביר ל"גויים" את מצבנו ועד כמה "שואפי שלום" אנו, הם ישתכנעו ב"צדקת דרכנו". עשרות ניסיונות נעשו כדי להתמודד עם סוגיה זו. לא פעם הקימו משרדים להסברה. במשרד החוץ הקימו צוותי חשיבה רבים מספור כדי להגיש הצעות כיצד להתמודד עם סוגיה זו. פה ושם הועלו הצעות למסור את הטיפול בנושא ל"גורמים מקצועיים". אלפי "מסבירים", בעיקר אקדמאים, נשלחו מעבר לים כדי לשכנע את דעת הקהל שישראל היא "הצד הטוב" בסכסוך הישראלי-ערבי. סופם של כל הניסיונות האלה הוא תסכול ארוך ומתמשך.

גם עכשיו, במלחמה המתמשכת שאנו מנהלים ברצועת עזה, רבים בישראל מתקשים להבין מדוע אין מספיק תמיכה בינלאומית במדינת ישראל במלחמתה ברצועת עזה. אנו סבורים שזכר הטבח הנורא שביצע חמאס בקרב אזרחי ישראל ב-7 באוקטובר 2023 מספיק דיו כדי שיצדיק את מהלכיה של ישראל ברצועה. רבים מאמינים שזכר הטבח שביצע חמאס באזרחי ישראל ? נשים, זקנים וטף ? יישאר חקוק בליבם ומוחם של אישים רבים המעצבים את דעת הקהל העולמית לאורך שנים.

אולם המציאות טופחת על פנינו שוב ושוב. אנחנו חייבים לזכור שאירועים נוראים רודפים זה את זה בעולם, ומטבע הדברים הם שוחקים את זיכרונות הטבח של חמאס. גם בישראל ניכרת מעין התאדות הדרגתית של האירועים הקשים שליוו את מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023. תאוות החיים והרצון לחזור לשגרה פועלים את פעולתם, ומשכיחים מאיתנו אט-אט את אירועי הדמים הקשים. יתר על כן, התקשורת העולמית מוצפת בדיווחים על "מעשי הזוועה" שמבצעת ישראל ברצועה. לצופים ברחבי העולם אין כלים של ממש כדי לבחון אם הדיווחים אמינים והגונים. לצערנו, גם חלקים לא מבוטלים בתקשורת הישראלית נסחפים להאשמות קשות נגד ישראל.

מעל לכל הנסיבות והאילוצים שצוינו ראוי שנזכור שיש לישראל בעיית הסברה אינהרנטית מול תושבי הרצועה. ישראל מצטיירת בזירה הבינלאומית, במידה רבה של צדק, כמדינה מערבית מתקדמת, המוגנת היטב במיטב אמצעי הטכנולוגיה והמדע. היא בהכרח "הצד החזק" באזור.

היא תמיד תהיה, אפוא, במעמד של "נחיתות מוסרית" מול המוני עזתים המתנפלים על שיירות המזון המספקות להם אוכל. אין מה לעשות, פשוט צריך להכיר בעובדה שבעיני העולם אנו נראים מדינה שבעה, חיה, תוססת, המקיימת רמת חיים גבוהה ומתמודדת לא רע עם האיומים הרב-חזיתיים נגדה. דעת הקהל העולמית רואה כיצד ישראל, במצב של מלחמה רב-חזיתית, מתנהלת כאילו אין היא ניצבת בפני שבע חזיתות המאיימות עליה מכל עבר.

רוב מכריע של תושבי מדינת ישראל יוצא יום-יום לעבודה, והכלכלה שלה יציבה באורח שקשה להסביר אותו במונחים כלכליים. הבורסה בתל-אביב ממשיכה לנסוק. הזמנות הנשק מישראל עברו את כל המדדים שהיו מוכרים בעבר. שדה התעופה הבינלאומי שלה "מתפוצץ" מכמות היוצאים ונכנסים בשעריו. פה ושם נאלצת ישראל להתמודד עם אזעקות לנוכח שיגור טילים מתימן, ואולם הציבור אינו מקרין תחושת איום כבדה בעקבות שיגורים אלה. פה ושם מתוודע הציבור למעשי טרור נגד אזרחיו. הם רחוקים מרחק רב ממה שעבר על הציבור הישראלי בשנים הקודרות של האינתיפאדה השנייה וטרור המתאבדים, שמערכות הביטחון של ישראל התקשו למצוא לו מענה הולם.

הצד העזתי, לעומת זאת, מקרין דימוי של עליבות קיצונית, עוני ותחלואה, המקבלים ביטוי בעיקר בהתנפלות החוזרת ונשנית על שיירות המזון הנעות לעבר הרצועה. ברצועת עזה אין שום מערכות הגנה, וכל הפצצה ישראלית כרוכה כמעט בהכרח במראות של דם, הרוגים ופצועים. אמבולנסים הדוהרים הלך וחזור לבתי החולים, פצועים שאינם מקבלים טיפול הולם ועוד, הם מראות שכיחים במרקעי הטלוויזיה בבירות העולם. הפער הזה בינינו לבינם הוא מקור מרכזי לביקורת על מדינת ישראל. אין כאן, ולא תהיה כאן, לעולם סימטריה בינינו לבינם. לנו יש עדיפות בכוח האש, בטכנולוגיה, ברפואה ובעוצמה הכלכלית. גם ידידנו הטובים מבהירים לנו שעלינו לגלות נדיבות כלפי הצד המסכן. לתמונת מצב זו אין פתרון. שום מערכות הסברה לא יוכלו לשנות את חוסר הסימטריה בינינו לבינם.

הביקורת האמריקנית על חוסר הכרעה ברצועה

אולם מעבר לכך מתבססת להערכתנו ביקורת הולכת וגוברת על ישראל גם בשל תסכול ואכזבה רבתי מביצועיה הבלתי מספקים של המערכה הצבאית שישראל מנהלת בעזה ומחוסר היכולת של מדינת ישראל להביא להכרעה מול ארגון טרור קטן יחסית.

באחד המפגשים במכון בן-גוריון לחקר ישראל, שלצערי לא הוקלט, סיפר אחד האישים המקורבים ביותר לדוד בן-גוריון על מפגש שקיימו ראש הממשלה הוותיק והרמטכ"ל משה דיין ערב מבצע קדש. בן-גוריון, כך סיפר אותו אדם, חשש מאוד שהמבצע יביא לקריסת מעמדה של מדינת ישראל בקרב המדינות המתפתחות באסיה ואפריקה. כל זאת, על רקע העובדה שישראל התכוונה לצאת למערכה עם שתי מעצמות קולוניאליסטיות: בריטניה וצרפת. באפריל 1953, הזכיר בן-גוריון, היה כינוס של המדינות המתפתחות בעיר באנדונג שבאינדונזיה. בכינוס התקבלו החלטות עוינות לישראל. מה יהי עכשיו? תהה בן-גוריון, בוודאי מצבנו יורע עוד יותר. משה דיין

סבר אחרת: "העולם", כך אמר לבן-גוריון, "אוהב מנצחים". לימים התברר שדיין צדק. בעקבות הניצחון במבצע קדש החל "תור הזהב" ביחסי ישראל עם מדינות אסיה ואפריקה.

האם גם עכשיו במלחמתנו ברצועת עזה "בעיות ההסברה" שלנו נובעות בעיקר מחוסר יכולנו להביא להכרעה לאחר כשנתיים של מלחמה? במסגרת מאמר זה נעלה את ההתבטאויות של אישים בכירים בממשל האמריקני, המפגינים תסכול גובר והולך נוכח חוסר היכולת של מערכות הביטחון בישראל להכריע את תנועת חמאס. אגב כך, הולכת ומתעצמת גם ביקורתם על הפגיעה בחפים מפשע, והעובדה שישראל אינה מצליחה להעביר מספיק אספקה של מזון ותרופות לתושבי עזה.

הביקורת האמריקנית על דרך הפעולה של ישראל ברצועה, צריך להדגיש, החלה כבר בתקופת כהונתו של הנשיא ג'ו ביידן. היא הייתה הרבה יותר חריפה מהביקורת שהושמעה כלפי פעילותה של ישראל נגד חיזבאללה בלבנון, נגד החות'ים בתימן, ואפילו נגד ארגוני הטרור ביהודה ושומרון.

ב-13 במאי 2024 קבע מזכיר המדינה אנתוני בלינקן כי הטקטיקה של ישראל בעזה גורמת לפגיעה נרחבת בחפים מפשע, ואינה מצליחה לנטרל את יכולת הפעולה של מנהיגי חמאס ולוחמיו (. להפך, חמאס הצליח לשקם את עצמו ושוב במקומות שונים ברצועה.

ביקורת מקצועית יותר על מהלכיה של ישראל ברצועת עזה מתחו גם שר ההגנה לוי אולשטין ורמטכ"ל צבא ארצות הברית, הגנרל צ'רלס בראון. האסטרטגיה הצבאית של ישראל ברצועה, טענו השניים, אינה יעילה, ואינה מקדמת את האינטרס של מדינת ישראל להביא לחיסול כוחו של חמאס ברצועה. לוחמי חמאס חוזרים ומשתלטים על השטחים שישראל מפנה. על פי הדיווחים, העבירו השניים את ביקורתם לישראל באורח חשאי, ורק כאשר התברר שישראל אינה משנה את גישתה ² הם החלו בביקורת גלויה יותר על מהלכיה.

ב-8 בפברואר 2024 מתח גם הנשיא ביידן ביקורת חריפה על דרך הפעולה של ישראל בעזה, והדגיש כי היא התבססה על הפעלה כוח מוגזמת, וגרמה לפגיעה נרחבת בחפים מפשע. לדעתו, על ישראל להסכים לעסקה שתכלול הפסקת אש ושחרור חטופים. הממשל לחץ על ישראל להיענות לתביעותיו, הדגיש ביידן.

הגנרלים דיוויד פטראוס וג'וסף ווטל מתחו ביקורת קשה על התנהלותה של ישראל ברצועה. לדבריהם, היא לא הצליחה להחזיק בשטחים שהיא כובשת מידי חמאס. היא נסוגה מהם, ובכך אפשרה לחמאס לשוב ולהעצים את כוחו ולגבות מחיר כבד מישראל. בהמשך שיגרו 400 פקידים בכירים בממשל מכתב אל הנשיא ביידן, ובו קבעו שמדיניותה של ישראל בעזה היא "כשלון אסטרטגי". ישראל, לדבריהם, חייבת לחתור בהקדם להפסקת אש והחזרת חטופים.

הנשיא דונלד טראמפ השמיע ביקורת כלפי דרך הפעולה של ישראל ברצועה עוד בתקופת מערכת הבחירות. בריאיון ל"ישראל היום" ב-25 במרץ 2024 הוא האיץ בישראל "לסיים את המלאכה בעזה" כדי שהאירוע הזה "יהיה כבר מאחורינו". כבר אז הוא הזהיר שהזמן אינו פועל

לטובת ישראל, וכי "התמיכה הבינלאומית בנו הולכת ומתאדה". בהמשך הוא חזר על מוטיב סיום המלחמה שוב ושוב: "עליכם לסיים את המלחמה, עליכם לגמור אותה, עליכם להביא אותה לסיום". עלינו להתקדם לקראת השלום, אמר המועמד לנשיאות, והמשך המלחמה ברצועה אינו מאפשר זאת. אתם מאבדים את תמיכתם של רבים בעולם בגלל התמשכות המלחמה.

ישראל, טען טראמפ, שוגה קשות כאשר היא משחררת לפרסום תמונות וסרטונים על המצב בעזה. העולם, כך משתמע מדברי טראמפ, אינו אוהב לראות מראות של הרס וחורבן, ובוודאי לא של רעב. הדימוי הציבורי של ישראל "נמצא בשפל", טען טראמפ, ועליה להיות זהירה בשימור מעמדה הבינלאומי. טראמפ הביע הבנה מרומזת לצורך של ההנהגה בישראל "להפגין קשיחות" לצרכים פוליטיים פנימיים, ואולי גם לצורך הפגנת נקמה. אבל, כך סבר, לפעמים צריך לדעת להימנע מכך.

בינואר 2025 הביע שוב הנשיא טראמפ ביקורת מרומזת על ישראל ומנגנון ההרס שהיא מפעילה ברצועה, ואף נותנת לו פרסום בינלאומי: "זו אינה מלחמתנו", הבהיר הנשיא, "זו מלחמתם של הישראלים". מבין שלל התבטאויותיו סביב המלחמה זו אולי הפוגענית ביותר. ארצות הברית, אמר הנשיא, למעשה אינה רוצה להיות מזוהה עם המלחמה של ישראל ברצועה. ההתנכרות האמריקנית בהקשר למלחמה בעזה מקבלת משמעות מיוחדת על רקע העובדה:

א. שהנשיא טראמפ הדגיש שוב ושוב שהוא ראה במו עיניו את מראות הזוועה של 7 באוקטובר 2023 והזדעזע מהם עד עמקי נשמתו. כלומר, המסר של הנשיא הוא שטבח 7 באוקטובר 2023 אינו מצדיק את ההתנהלות ה"הרסנית" של ישראל ברצועה, ובוודאי לא את הפרסום הרחב שהיא נותנת לכך.

ב. הביקורת של הנשיא על דרך הפעולה של ישראל ברצועה עומדת בניגוד בולט להזדהות הכמעט מלאה שלו עם הפעולה הישראלית באיראן.

ב-25 ביולי 2025, לאחר שהתברר שהשיחות עם חמאס אינן מובילות לעסקה של הפסקת אש וחילופי שבויים, נשמע הנשיא כעוס ומתוסכל: "הם (אנשי חמאס)", קבע הנשיא, "רוצים למות, וזה דבר חמור מאוד. הגענו לנקודה שבה ישראל חייבת לסיים את המלאכה".

ב-27 ביולי 2025, לאחר שהתגלה שהשיחות בדבר עסקת חטופים קרסו, הבהיר הנשיא טראמפ שישראל תצטרך לקבל הכרעות לגבי המשך דרכה ברצועה. משתמע מדבריו שהדרך שבה הלכה ישראל עד כה אינה מביאה לתוצאות המקוות: "חמאס", הדגיש הנשיא, "אינו רוצה להחזיר את החטופים. ישראל תצטרך לחשב את דרכה. אני יודע מה אני הייתי עושה, אך אין זה ראוי שאפרט זאת".

ב-28 ביולי 2025 נתן הנשיא טראמפ ביטוי נוסף למחלוקת שלו עם רה"מ בנימין נתניהו סביב המלחמה והמציאות הקשה בעזה. הנשיא הבהיר למעשה שהוא אינו מקבל את עמדת ראש הממשלה שאין רעב ברצועת עזה: "הילדים שאנו רואים בטלוויזיה נראים מורעבים", קבע הנשיא.

"ייתכן", אמר טראמפ, "שישראל צריכה לפעול בדרך שונה מזו שבה היא פועלת כיום בהקשר לעזה. תושבי עזה צריכים לקבל מזון וביטחון מיידית", הדגיש הנשיא.

הנשיא, חשוב לציין, סירב לומר שישראל עושה מספיק כדי למנוע אבדות בקרב האזרחים ברצועה: "אף אחד לא עושה משהו רציני שם. הכול נראה שם מבולגן", קבע הנשיא בהתרסה של ממש כלפי דברי נתניהו שהטענה בדבר רעב ברצועה היא שקר גס. אי אפשר לטעון שהכול מומצא, הוא אמר.

מהתבטאויות ראשי הממשל בסוגיית עזה בעקבות ביקור השליח באזור ניתן להתרשם כי הממשל נוקט עמדות הקרובות מאוד לאלה של ישראל. ב-1 באוגוסט 2025 ביקר השליח סטיב ויטקוף ברצועה יחד עם שגריר ארצות הברית בישראל מייק האקבי. ארגון הסיוע האמריקני לרצועת עזה, קבע השגריר האקבי, מעביר למעלה ממיליון ארוחות ביום לתושבי הרצועה, זהו "הישג מדהים". גורם בבית הלבן הדגיש כי הנשיא עדיין סבור כי חמאס הוא הגורם העיקרי להיעדר הסדר ברצועה. בפגישה סגורה עם משפחות החטופים הבהיר ויטקוף כי הנשיא מחויב לפעול להשבת החטופים. הוא הזהיר את חמאס מפני פגיעה כלשהי בהם, והבהיר כי היעד עכשיו הוא שחרור כולל של כל החטופים ולא עסקה חלקית.

סיכום ומסקנות

לאחר כשנתיים של לחימה ברצועת עזה, שגבתה מישראל מחיר דמים כבד, מוצאת עצמה מדינת ישראל עדיין ללא מצב של הכרעה מול חמאס. בפועל, היא גם אינה נמצאת במצב של עליונות מובהקת על פני תנועת חמאס, כפי שניתן היה לצפות. העדיפות העצומה שלה בכוח אש, יכולת טכנולוגית וכוח אדם אינה מקבלת ביטוי של ממש בשטח. לאחר כשנתיים חמאס עומד על הרגליים ומפגין נחישות ויכולת עמידה על מימוש האינטרסים שלו [?] הן במישור המדיני, הן במישור הצבאי.

תמונת מצב זו עומדת בניגוד מוחלט לתמונת המצב שנוצרה בעקבות פעילותה הצבאית המוצלחת ומעוררת ההשראה של ישראל מול חיזבאללה בלבנון ומול איראן, הגם שתנאי הפתיחה מולן היו יותר קשים. היא בהכרח יוצרת תסכול נרחב בקרב חוגים רחבים, בראש ובראשונה בישראל, אך גם בארצות הברית. תסכול זה מוביל לביקורת מתמשכת של הממשל על מהלכיה של ישראל ברצועת עזה.

דה עקא, מאמציו של ראש הממשלה נתניהו לממש את מטרות המלחמה המוצהרות מתנפצים אל סלעי החוף בעיקר בגלל הצורך לשמור על ביטחונם של החטופים. הטענות כאילו רק לחץ צבאי עצים ומתמשך על חמאס יביא אותו להסכים לעסקה לשחרור חטופים בתנאים שישראל יכולה לקבל, וכי ממשלות ישראל לדורותיהן לקחו סיכונים על חיי חטופים שעה ששלחו יחידות צה"ל לחלץ אותם, הן קרוב לוודאי נכונות. יחד עם זאת, הן אינן משנות את תמונת המצב הקיימת בפועל במדינת ישראל מאז 7 באוקטובר 2023. תמונת מצב זו מתבססת על הקביעה שממשלת

ישראל, על כל שלוחותיה, היא זו שאחראית על שלומם ורווחתם של אזרחיה. היא זו שהייתה אמורה למנוע את חטיפתם לרצועת עזה והשארתם שם בתנאים של סבל לא אנושי מזה כשנתיים ימים, והיא זו שנכשלה במימוש אחריותה. עתה, על ממשלת ישראל להפנים את ההכרה שאחריות זו יוצרת "חובה קדושה" הן עבור הדרג המדיני, הן עבור הדרג הצבאי להימנע מכל פעולה שיש בה סיכון לחייהם של החטופים שנותרו בחיים.

בניגוד לממשל ביידן, ביקורתו של ממשל טראמפ על ישראל היא מתונה ומרומזת. ניכר היטב שהממשל מכיר בקשיים ובאילוצים הניצבים לפתחו של ראש הממשלה נתניהו במאמציו לממש את מטרות המלחמה ברצועה: חיסול שלטונו של חמאס ברצועה, החזרת החטופים, החיים והמתים, ויצירת מצב שבו רצועת עזה לא תהווה עוד איום על ישראל. הממשל זהיר מאוד בכבודו של ראש הממשלה, ומודע היטב לכך שביקורת גלויה ובוטה עליו עלולה לערער את מעמדו ² בן ברית וחבר קרוב של נשיא ארצות הברית.

הממשל מנסה להעביר לממשלת ישראל מסר ברור: מדינת ישראל היא בת ברית של ארצות הברית. כל הממשלים בארצות הברית השקיעו משאבים אדירים וסכומי כסף עצומים במגמה להעצים את יכולותיה של מדינת ישראל. להישגיה הצבאיים של ישראל יש השלכות מרחיקות לכת על מעמדה האסטרטגי של ארצות הברית בזירה הבינלאומית בכלל, ובמזרח התיכון בפרט. העולם כולו יודע שמערכות הנשק של ישראל רובן ככולן הן מתוצרת ארצות הברית, וכי בין ארצות הברית וישראל מתקיים מערך של שיתוף פעולה צבאי ובעיקר מודיעיני הדוק ביותר.

גם כשליה הצבאיים של ישראל גובים מחיר בכל הנוגע למעמדה האסטרטגי של ארצות הברית. בצד הישגים גדולים שהיו לממשל טראמפ מול מדינות ברית נאט"ו ובתחום הסחר הבינלאומי, מוצא עצמו הממשל באחרונה בקשיים בלתי מבוטלים במישור הבינלאומי והמזרח-תיכוני. בין השאר: הוא אינו מצליח לכפות על בנות בריתו, מצרים וקטאר, להפעיל את השפעתן על חמאס להגמיש את עמדותיו שיובילו למימוש עסקת חטופים המקובלת על ישראל; הוא אינו מצליח לקדם הסדר לסיום המלחמה באוקראינה; האיומים של סין על שלמותה הטריטוריאלית של טאיוואן הולכים וגוברים; ההפצצות הנרחבות של ארצות הברית וישראל באיראן לא הובילו את איראן עד כה "לשנות דיסקט" ולוותר על פרויקט הגרעין שלה.

בנסיבות אלה, ולקראת הבחירות לחברי בית הנבחרים וחלק מחברי הסנאט בשנה הבאה, זקוק עתה הנשיא "נואשות" להישג מדיני מרשים בזירה הבינלאומית. סיום המלחמה ברצועת עזה, כך הוא מעריך, יאפשר הרחבה דרמטית של הסכמי אברהם עם מדינת ישראל. להרחבה זו יהיו משמעויות מרחיקות לכת הן במישור המדיני, הן במישור הכלכלי. בנסיבות אלה יתבע עתה הממשל מראש הממשלה נתניהו לשים קץ ל"סאגה" של רצועת עזה בדרך זו או אחרת ³ אם באמצעות מהלך צבאי כולל או באמצעות הגמשת העמדות במסגרת עסקת חטופים. מנקודת ראותו של ממשל טראמפ, המצב הנוכחי שבו אירוע "זניח" יחסית ברמה האסטרטגית מונע מהלכים דרמטיים במישור הבינלאומי אינו נסבל עוד. העת להכרעה היא כאן ועכשיו.